

KIBRIS'TAKİ BM BARIŞ GÜCÜ'NÜN GÖREV SÜRESİNİN UZATILMASI – 10.09.2019

Tugay ULUÇEVİK

Blog No: 59
10.09.2019

Tugay ULUÇEVİK*

Giriş

27 Mart 1964 tarihinden bu yana Kıbrıs adasında bulunan Birleşmiş Milletler Barış Gücünün (BMBG)[i] görev süresi (görev talimatının süresi) BM Güvenlik Konseyinin 25 Temmuz 2019 tarihinde kabul ettiği 2843 (2019) sayılı Kararla yeniden 6 ay uzatıldı. Böylece BMBGnün görev süresi son 55 yıl içinde 113üncü kez uzatılmış oldu.

BM Güvenlik Konseyinde ilk defa 27 Aralık 1963 tarihinde görüşülmüş olan Kıbrıs konusunun esası hakkında ve Barış Gücü uygulamalarına ilişkin olarak bugüne kadar kabul edilen Konsey kararlarının sayısı da 141i buldu.

BMBG Adada konuşlandırıldığı zaman görev süresi 3 ay olarak belirlenmişti. Mart 1965den itibaren BMBGnün görev süreleri sürekli olarak 6 ay uzatılmaya başlandı. Bu uygulama günümüze kadar geldi.

Ankara ve Lefkoşada Yapılan Açıklamalar

2843 sayılı Kararın kabulünden sonra Ankarada Dışişleri Bakanlığımız, [ii] Lefkoşada da KKTC Başbakan Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı [iii] tarafından 26 Temmuz günü birer açıklama yapılmıştır. Ayrıca, KKTC Cumhurbaşkanlığının Sözcüsünün bu konuda 27 Temmuzda yaptığı bir değerlendirme yayınlanmıştır.[iv]

Ankaradaki açıklamada, öne çıkan konu BMBGnün görev süresinin uzatılmasında uyulması

gereken yöntem olmuştur. Dışişleri Bakanlığımızın açıklamasında bu konuda BMBGnün görev yönergesinin (mandate) süresi uzatılırken, BMnin yerleşik uygulamalarına aykırı bir biçimde, KKTCnin rızasının alınmaması en önemli eksikliktir ifadesi yer almıştır.

Bu ifadeden anladığım, Bakanlığın açıklamasında KKTC ibaresinin Kıbrıs Türk tarafı yerine kullanıldığı; BMBGnün görev süresinin son uzatılmasında yerleşik uygulamaya aykırı olarak bu defa Kıbrıs Türk makamlarının mutabakatının alınmamış olduğu merkezindedir. Çünkü, BMnin KKTCni tanımadığı, BMnin Barışı Yapma (peacemaking) faaliyetinde Kıbrıs Türk tarafını, KKTC olarak değil 1960 Kıbrıs Cumhuriyetinin iki toplumundan biri olarak muhatap aldığını biliyoruz. Bu sebeple de son uzatmada BMnin Kıbrıs Türk tarafı ile istişare etmemesi sebebiyle Bakanlığımızın açıklama yapma ihtiyacı duymuş olduğunu değerlendiriyorum.

Ankaranın açıklamasında, ayrıca, Kararın içeriğinin Kıbrıs konusunun özüne ve Doğu Akdenizdeki gerginliğe dair bazı unsurları üzerinde de durulmuştur. Karar hakkında KKTC Başbakan Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı tarafından aynı gün yapılan açıklamaya atıfla Türkiye tarafından tamamıyla desteklenmektedir denilmiştir.

KKTC Dışişleri Bakanlığının açıklamasında ise, BMBGnün görev süresinin uzatılmasına ilişkin prosedürde yerleşik uygulamaya uyulmama olayından, yani KKTCnin (Kıbrıs Türk tarafının) uzatma konusunda mutabakatının aranmamış olmasından bahis yoktur. Açıklamada, giriş cümlesi olarak BMGSnin raporunda iki tarafa, yerel ve uluslararası aktörlere, iş birliği yapmaları yönünde yapılan çağrı üzerinde durulmuştur. Bu çağrıyı çok yerinde bir mesaj olarak değerlendiriyor ve selâmlıyoruz denilmiştir.

Açıklamanın son cümlesinde de Rapor ve kararın diğer bazı noktalarıyla ilgili ciddi itirazlarımızın olduğunu ve bu itirazları hem Bakanlığımız hem de New York Temsilciliğimiz vasıtasıyla, BM Genel Sekreteri ve Güvenlik Konseyi başta olmak üzere, ilgili tüm taraflarla en detaylı şekilde paylaşmakta olduğumuzu kamuoyumuzun dikkatine getiririz şeklinde genel ve müphem bir itiraz beyanı yer almıştır. Bu itirazların neler olduğu kamuoyu ile paylaşılmamıştır.

KKTC Cumhurbaşkanlığı Sözcüsünün yaptığı değerlendirmeye gelince: BMBGnün görev süresinin uzatılmasına ilişkin yerleşik uygulamaya aykırı davranılarak Kıbrıs Türk tarafının (KKTCnin) rızasının alınmamış olması konusuna, önemi ile mütenasip olmayan şekilde, değerlendirmenin sonunda yer verilmiştir. Kullanılan ifade şöyledir. Kıbrıs Türk Tarafını yok sayması ve yalnızca Rum tarafının rızasını alması ve bunu 55 yıldır bu şekilde sürdürmesi hakkaniyete dayanmayan kabul edilemez bir durumdur.

Bu durum kabul edilmezdir de önlemek için ne yapılmıştır ve bundan sonra vukubulmaması amacıyla ne gibi girişimler plânlanmaktadır, bunlara değinilmiş değildir.

Yukarıda anahatlarıyla naklettiğim açıklamaların içeriği Kıbrıs konusundaki politikamızın uygulanması bakımından ziyadesiyle düşündürücüdür ve Millî Davanın ele alınış tarzı hakkında sürüklenişin işaretlerini taşımaktadır.

~~Yerleşik Uygulamanın İhlâli Geçiştirilmemelidir~~

Kıbrıstaki BMBGnün görev süresinin uzatılmasına ilişkin yerleşik uygulamada yapılan önemli eksiklik Dışişleri Bakanlığımız ve - sınırlı ve çelişkili ifadelerle de olsa - KKTCnin makamları tarafından kamuoyumuzun bilgisine getirilmiş olmasına rağmen, konu, sanırım Türkiyenin iç ve dış siyaset gündemindeki yoğunluk sebebiyle olacak, kamuoyumuzda yankı bulmamıştır. Kanaat önderi düşünür ve yazarlarımızın dikkat alanına girememiştir. Ne yazık ki KKTCde de üzerinde durulmamıştır.

Oysa BMnin BMBGnün görev süresinin uzatılmasına ilişkin yönteme ve bu yönteme uygun olarak yerleşmiş olan uygulamaya aykırı bir tutum ve davranış içinde olması, bir açıklamayla eksiklik olarak nitelenerek geçiştirilebilecek olağan mahiyette bir gelişme değildir. Kıbrıs konusunun özüyle de doğrudan irtibatlıdır.

Filhakika, BMnin Kıbrıs sorununda üstlendiği görevin iki bacağı vardır: Barışı Koruma (peacekeeping) ve Barış Yapma (peacemaking). Bu iki görev BMnin yürüttüğü görevde paranın iki yüzü gibidir.

Kıbrıs müzakere sürecinde (peacemaking) taraflar arasında cari olan sözde on an equal footing kaidesinin peacekeeping faaliyetinde taraflar arasında geçerli olmayacağını düşünmek ve bunu savunmak mümkün müdür?

BMnin barışı koruma faaliyetinde eşit kabul edilmeyen tarafların müzakere sürecinde eşit olduklarının öne sürülmesi inandırıcı olabilir mi?

BMnin barışı koruma faaliyetinde KKTCnin ((Kıbrıs Türk tarafının) yerleşik uygulamaya aykırı biçimde BM tarafından yok sayıldığı bir dönemde KKTCnin Cumhurbaşkanının BM şemsiyesi altında çözüm arayışını sürdürmesinin millî çıkarlarımız açısından haklı bir gerekçesi olabilir mi?

BMBGnün görev süresi uzatılırken BMnin takındığı Kıbrıs Türk tarafını dışlayıcı tutum Ankarada ve Lefkoşada işte bu zaviyelerden de değerlendirilmeliydi.

Türk Tarafına Meydan Okuma, Dayatma

Ortada kâğıt üzerinde sonradan telâfisi mümkün olan bir maddi eksiklik değil, Konseyin aldığı uzatma kararını sakatlıkla malûl ve dolayısıyla yok hükmünde kılan ve özellikle rızası alınmayan taraf için uzatmanın geçersiz olması sonucunu doğuran ciddi bir yerleşik uygulama ihlâli vardır.

Yerleşik uygulamaya aykırı olarak KKTCnin mutabakatının alınmamış olması, Türkiyeye ve KKTCne (Kıbrıs Türk tarafına) karşı bir meydan okuma, dayatma demektir. Bahis konusu olan BMnin ilgili organlarının yerleşik uygulamaya aykırı tutumudur. Bu aykırılıkta ihmal edilmiş olan taraf da KKTCdir (Kıbrıs Türk tarafıdır).

Türkiye, BMBGnün görev süresinin uzatılması konusunda pozisyonunu KKTC'nin pozisyonuna göre belirler ve KKTCni destekleyen şekilde açıklar. Konunun başından itibaren uygulama bu şekilde olagelmiştir.

Son uzatma işleminde uygulamada Kıbrıs Türk tarafının mutabakatı sorulmadığına göre,

bu duruma öncelikle KKTCnin ve sonra da KKTCni destekleme sadedinde Türkiyenin zamanında tepki göstermiş ve yerleşik uygulamaya aykırılığı önleyecek ve yöntemde eksikliğe meydan bırakmayacak girişimlerde bulunmuş olmaları gerekirdi.

Bu girişimlerin sonuçsuz kalması durumunda da KKTC ve Türkiyenin, BMBGnün Kıbrıstaki varlığının ve görev faaliyetlerinin 31 Temmuz 2019 gece yarısı sona ermiş olacağını uzatma prosedürünün cereyan ettiği zaman diliminde BMnin ilgi organ ve makamlarına resmen bildirmiş olmaları beklenirdi. Aynı bildirim çerçevesinde BMBGnün KKTC topraklarındaki varlığının da aynı gün ve saatte sona ermiş olacağı duyurulmalıydı. Bu yolda alınacak karar cesaretle uygulanmalıydı.

BMBGnün görev süresinin 1964 Haziran ayındaki ilk uzatmasından itibaren uzatma işlemindeki uygulamayı bilenler için son durum hakkında başka yönde değerlendirme yapma imkânsızdır.

~~BMnin Barışı Koruma Faaliyetlerinin (UN Peacekeeping Operations) Genel Temel İlkeleri [v]:~~

BM Güvenlik Konseyinin BMBGnün görev süresini uzatan Kararı almasından sonra Dışişleri Bakanlığımızca yapılan açıklamada, uzatmada BMnin yerleşik uygulamalarına aykırı biçimde hareket edilmiş olduğuna vurgulanarak işaret edilmiştir. Bu sebeple, BMBGnün Adada konuşlandırılmasından sonra görev süresinin uzatılmasında BMnin yerleşik uygulama olarak nitelenebilecek ne şekilde bir uygulama yapageldiğini saptamamız gerekmektedir.

Bununla beraber, bu saptamanın konuya ışık tutabilmesi için öncelikle, Kıbrıstaki BMBGnün faaliyetlerinin normatif çerçevesine, siyasî ve hukukî temeline işaret edilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.

BMnin kendi kaynaklarındaki ifadelerle BMnin Barışı Koruma faaliyeti genel açıdan 3 temel ilkeye dayanmaktadır:

Birincisi, faaliyetin uyuşmazlığın asıl taraflarının rızası ile oluşturulmasıdır. (UN peacekeeping operations are deployed with the consent of the main parties to the conflict) [vi]

Bu ilke hakkında bazı BM kaynaklarında da şu ifade yer almaktadır:

BMnin barışı koruma faaliyetinin bir temel ilkesi, misyona ev sahipliği yapan devletin ve uyuşmazlığın diğer taraflarının hükûmetlerinin rızası ile konuşlandırılmasıdır. (A fundamental principle of United Nations (U.N.) peacekeeping is that missions deploy only with the consent of the host-state government and the other parties to a conflict.)[vii]

İkincisi, Barış Gücünün görev yaptığı ülkede ihtilaflı taraflar karşısındaki tarafsızlığıdır (impartiality).

Üçüncüsü, Barış Gücünün meşru müdafaa ve görev talimatının (madate) savunulması durumları dışında kuvvet kullanmamasıdır (Non-use of force except in self-defence and defence of the mandate).

BMGS Guterres 28 Mart 2018 tarihinde Barışı Koruma İçin Hareket (Action for Peacekeeping A4P) inisiyatifini başlatmıştır. BM Barış Koruması Hakkında Ortak Taahhütler Deklarasyonu (Declaration of Shared Commitments on UN Peacekeeping) başlıklı bir bildiri hazırlanmıştır.[viii] 25 Eylül 2018de New Yorkda yüksek düzeyli ve geniş katılımlı bir toplantı yapılmıştır. BMnin barışı koruma faaliyetine ilişkin 3 temel ilke bu Bildiride de zikredilmiştir. Türkiye anılan toplantıya katılmıştır. Bildiriyi 18 Eylül 2018de onaylamıştır. Sözkonusu ilkeler Güvenlik Konseyinin 2018 içinde barışı koruma hakkında aldığı kararlara dahil edilmiştir.[ix]

Kıbrıs BMBG İçin Siyasî ve Hukukî Temel, Çerçeve: 186 Sayılı Karar

BMBG, BM Güvenlik Konseyinin 186 sayılı Kararı üzerine oluşturulmuş ve Adada konuşlandırılmıştır. 186 sayılı Karar BM Güvenlik Konseyinin Kıbrıs konusundaki ilk Kararıdır. Bu Karar Kıbrıs Rum EOKA terör örgütünün Adada Türk halkına yönelik etnik temizlik harekâtına başlamasından yaklaşık iki buçuk ay sonra 4 Mart 1964 tarihinde alınabilmiştir.

O dönemde BM Güvenlik Konseyi 11 üyeden oluşmaktaydı. Üyeler şunlardı: Bolivya, Brezilya, Çin (Taiwan), Çekoslovakya, Fransa, Fildişi Sahili, Fas, Norveç, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı (İngiltere) ve ABD. Konseyin o ayki Başkanlığı Çin tarafından yürütülüyordu.

Karar tasarısı Bolivya, Brezilya, Fildişi Sahili, Fas ve Norveç tarafından hazırlanmış ve Konseye Bolivya tarafından sunulmuştur.

Karar tasarısının BMBGnün oluşturulmasına ilişkin 4. işlem paragrafı üzerinde Fransa, Çekoslovakya ve SSCB ayrı oylama talep etmişlerdir. Oylamada çekinser oy kullanmışlardır. Yaptıkları oy izahında, anılan paragrafta aslında doğrudan Konseye ait olan yetkilerin önemli ölçüde BMGSne devredilmiş olduğunu düşündüklerini, başlıca bu sebeple ayrı oylamada çekinser kaldıklarını belirtmişlerdir.

Karar tasarısının bütünü üzerindeki oylamada 11 üye olumlu oy kullanmıştır.

Oylamadan sonra konuşan BMGS U Thant Kıbrıs BMBG hakkında kendisine tevdi edilmiş olan görevleri Kararda isimleri zikredilen Hükûmetler (Kıbrıs, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere) ile yakın iş birliği yaparak yerine getireceğini ifade etmiştir.[x]

Bu sözleriyle BMGS Kıbrıstaki BMBG faaliyetlerinin çeşitli veçhelerine ilişkin işlemlerde Adadaki doğrudan ilgili tarafları muhatap alan uygulamalar yapılacağını ortaya koymuştur.

186 sayılı Karar Adada 1960 Anayasasının yürürlükte olduğunu; iki toplumlu bir Kıbrıs Cumhuriyetinin ve iki toplumu da temsil eden meşru bir Kıbrıs Hükûmetinin varlığını sürdürdüğünü varsayan bir içerik taşımaktadır.

Türkiye, o dönemde 1960 Antlaşmaları uyarınca Adaya askerî müdahalede bulunmasını engelleyen faktörler sebebiyle, BMBGnün gecikmeksizin oluşturulmasından ve sahaya gönderilmesinden yana olmuştur. Yine o dönemde, Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti ile diplomatik ilişkilerini kesmemiştir. Lefkoşe Büyükelçiliğimiz ülkemizi Kıbrıs Cumhuriyeti

nezdinde temsil etmiştir. Bu durum 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devletinin ilânının ertesine kadar devam etmiştir.

Devletin iki kurucu toplumlu vasfı 1960 Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasasına göre devam ediyormuş gibi Makarios Cumhurbaşkanı, Dr. Fazıl Küçük Cumhurbaşkanı Yardımcısı addedilmiştir. Rauf Denktaş anayasal bir kurum olan Türk Toplumu Cemaat Meclisi Başkanı unvanını taşımıştır.

Şubat 1968de 1960 Anayasası çerçevesinde yapılan seçimlerde Makarios Cumhurbaşkanı; Dr. Fazıl Küçük Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçilmişlerdir. (Başkaca aday olmadığı için seçilmiş sayılmış ve ilân edilmişlerdir).

Şubat 1973de de Makarios Cumhurbaşkanı; Rauf Denktaş Cumhurbaşkanı Yardımcısı olmuşlardır. BMGS devrevî raporlarında Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş için 1960 Anayasasındaki unvanlarını kullanmıştır. [xi]

BMGSnin o dönemlerdeki raporlarında BMBGnün Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı Yardımcısı ile hem Cumhurbaşkanı Yardımcısı hem Kıbrıs Türk toplumu lideri sıfatlarıyla ilişkilerini yürüttüğü kayıtlıdır [UNFICYP deals with the Vice-President of the Republic both in his capacity as Vice-President and as leader of the Turkish Cypriot community.][xii]

186 Sayılı Kararın İçeriği

186 sayılı Kararın Birinci işlem paragrafında, BM üyesi Devletlere egemen Kıbrıs Cumhuriyetindeki durumu daha da kötüleştirecek veya uluslararası barışı tehlikeye düşürecek eylemde veya eylem tehdidinde bulunmaktan kaçınmaları yolunda çağrı yer almıştır. Bu hüküm esas itibariyle Türkiyeyi 1960 Garanti ve İttifak Antlaşmalarından kaynaklanan askerî müdahale hakkını kullanmaktan caydırmaya yönelik bir amaç taşımıştır.

İkinci işlem paragrafında, Adada asayişin sağlanmasından ve idame ettirilmesinden sorumlu olan Kıbrıs Hükûmetinden şiddeti ve kan dökülmesini durduracak bütün ilâve tedbirleri alması istenmiştir.

Üçüncü işlem paragrafında, azami itidali göstermeleri yolunda Kıbrıstaki toplumlara ve liderlerine çağrı yapılmıştır.

Dördüncü işlem paragrafında, Kıbrıs Hükûmetinin rızasıyla (with the consent of the Government of Cyprus) Kıbrıs için bir BM Barışı Koruma Gücü (BMBG) oluşturulması tavsiye edilmiştir. BMBGnün bileşiminin (composition) ve büyüklüğünün (size) BMGS tarafından Kıbrıs, Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık Hükûmetleri ile istişare edilerek belirlenmesi öngörülmüştür.

Beşinci işlem paragrafında, BMBGnün görevleri çatışmanın yeniden başlamasının önlenmesi, asayişi kurulması ve devam ettirilmesi ve normal şartlara dönülmesinin sağlanması için mümkün olan gayretin gösterilmesi şeklinde belirlenmiştir.

Altıncı işlem paragrafında, BMBGnün görev süresinin 3 ay olması tavsiye edilmiştir.

Yedinci işlem paragrafında, BMGSnin Kıbrıs, Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık (İngiltere) Hükûmetleriyle danışma yaparak Kıbrıstaki sorun için bir arabulucu (mediator) görevlendirmesi tavsiyesinde bulunulmuştur. Böylece, BM Güvenlik Konseyi, Kıbrıs sorunun, BM Yasasının İhtilâfların Barışçı Çözümü (Pacific Settlement of Disputes) başlıklı VI. Bölümünde öngörülen yöntemler ve vasıtalarla çözümünü öngören eden bir tutum benimsemiştir.

Kıbrıs sorununda doğrudan ilgili tarafları ifade etmek üzere BMnin Kıbrıs konusuna ilişkin terminolojisine yerleşen parties concerned kavramının kaynağı 186 sayılı Kararın 7. İşlem paragrafıdır. Anılan kavram uygulamada Kıbrıs Türk tarafını da ihtiva etmektedir.

BM Güvenlik Konsey Kıbrıs Konusunda Gerçekleri Görememiştir

186 sayılı Karar, BM Güvenlik Konseyinin Kıbrıs konusundaki dar ve kısa görüşlülüğünün mahsulü olmuştur.

Konsey, Kıbrıstaki BMBG bakımından 186 sayılı Kararın yazımında BMnin barışı koruma faaliyetlerine dair yukarıda sayılan genel ilkelerini gözetmemiştir. Kararda BMBGnün oluşturulmasını Kıbrıs sorununun asıl taraflarının (main parties) değil, sadece Kıbrıs Hükûmetinin rızasına bağlı kılmıştır.

Konsey, Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluşundan kısa bir sonra Rumların çeşitli anayasal ihtilâflar yaratmalarının; Türklere karşı silâhlı saldırılar başlatmalarının gerçek sebeplerini, amacını, olayların boyutlarını doğru şekilde görme ve değerlendirme başarısını gösterememiştir. Adadaki durumu, taraflar arasındaki Anayasanın yorumlanmasından ve uygulanmasından kaynaklanan, karşılıklı iyi niyetle üstesinden kolaylıkla gelinebilecek uyuşmazlıklar ve iç asayiş sorunları olarak değerlendirme cihetine gitmiştir. Kıbrıslı Rumların Yunanistanın fiilî desteğiyle Adada Kıbrıs Türk halkına karşı etnik temizlik hareketine girişirken aslında saplantıyla sürdürdükleri tarihî enosis hedefine yönelik plânlı ve uzun vadeli bir mücadeleyi başlattıklarının farkında olamamıştır.

186 sayılı Kararın hareket noktasını, Rumların saldırılarının kısa sürede durdurulacağı, yeniden başlamasının önleneceği, karşılıklı güven ortamının yaratılacağı ve böylece Kıbrıs Cumhuriyetinin 1960 anayasa düzeninin çok geçmeden yeniden işlemeye başlayacağı varsayımı teşkil etmiştir. Bu varsayımla da BMBG için uzun vadeli bir görev öngörülmemiştir. Kısa süreli bir barış gücünün masraflarının BM üyesi Devletlerin gönüllü parasal katkılarıyla karşılanabileceği düşünülmüştür. Başlangıçta BMBGnün 3 ay için görevlendirilmiş olması ve BMGSnin de 1964 Aralık ayında Konseye henüz daha üçüncü görev süresi uzatma teklifini yaparken bunun son uzatma olacağı ümidini taşıdığını açıklaması [xiii] bu yüzdendir.

186 sayılı kararda BMBGnün kurulmasının sözde Kıbrıs Hükûmetinin rızasına bağlı kılınmış olması sebebiyle Kıbrıslı Rumlar, BMBGnü Adada kendi emellerine ve hedeflerine ulaşmada kullanabilecekleri bir vasıta olarak görmeğe temayül etmişlerdir. Rumların bu eğilimi somut davranışlar halini alınca, BMGS, 1965 yılında yayınladığı bir raporunda (11 Mart 1965, S/6228, para. 274), BMBGnün, Hükûmetin kendi otoritesini Kıbrıs Türk toplumunun şimdi kontrolü altında bulundurduğu bölgelere kuvvet kullanarak yaymasına

alet olmayacağını ifade etmek ihtiyacını duymuştur. [☀□□□□□□□ by its very nature cannot wholly satisfy the aspirations and aims of either community in Cyprus. On the one hand, it cannot act as an instrument of the Government in helping it to extend its authority by force over the Turkish Cypriot community in the areas now under its control….]

Makarios 186 sayılı kararı ENOSIS dışında elde edilebilecek en iyi sonuç (the next thing to enosis) sözleriyle değerlendirmiştir. Makarios, yaptığı açıklamada uluslararası alandaki mücadelemizin ilk aşamasında bu kararı elde ettik. Artık Türkiye gelecekte Garanti Antlaşmasını işleterek Kıbrısa müdahale tehdidinde bulunamaz demiştir.[xiv]

Gerçek odur ki, 186 sayılı karar, çözüm yolunda Kıbrıstaki iki taraf arasında köprü kurulmasına yarayacak hiçbir malzeme ihtiva etmemiş; aksine 1960da kurulmuş olan bütün köprüleri yıkan bir tahrip kalıbı görevi ifa etmiştir.

Yıllar sonra, Kıbrıslı Rumlar ABne tam üyelik için müracaatta bulunurken ellerine 186 sayılı kararın metnini almışlardır. AB de , KKTCnin ve Türkiyenin yazılı ve sözlü itirazlarına karşın, Rumların başvurusunu kabul edip tam üyelik aşamasına kadar yürütürken, tutumunu 186 sayılı karara dayandırmıştır.

Denilebilir ki, bu yüzden de 186 sayılı karar daha kabul edildiği günden itibaren Kıbrıslı Rumları Kıbrıs sorununun çözümüne ihtiyaç duymaz ve çözümsüzlükten rahatsız olmaz duruma getirmiş bulunmaktadır.

Bu durum, Kıbrıs sorununun günümüze kadar çözülemeden kalmasının temel sebebini oluşturmaktadır.

186 Sayılı Karar ve Türkiye ve KKTCnin Pozisyonu

Türkiye 186 sayılı Kararı, 1964ün genel şartları içinde BMBGnün Adada konuşlandırılmasına imkân verdiği için başlangıçta olumlu açıdan değerlendirme cihetine gitmişse de, sonradan gerçekleri görmüştür. Bu sebeple Türkiye ve KKTC, BM Güvenlik Konseyinin, içinde Kıbrıs Hükûmeti kavramının yer aldığı bütün kararlarına karşı çıkagelmiştir.

Türkiye Kıbrıs konusunun BM Güvenlik Konseyi'nin gündemine girdiği 1963 Aralık ayından sonra ilk defa olarak 1 Ocak 2009 - 31 Aralık 2010 devresinde BM Güvenlik Konseyinde üye olarak yer almıştır. Böylece, Kıbrıs sorununun tarihinde ilk defa olarak o dönemde Kıbrıs'a ilişkin bir karar tasarısı üzerindeki oylamaya katılmıştır. Kıbrıstaki Barış Gücünün görev süresinin uzatılmasına ilişkin karara tasarısı üzerinde 29 Mayıs 2009 günü Güvenlik Konseyinde cereyan eden oylamada, Türkiye Daimî Temsilcisi Büyükelçi Baki İlkin - karar tasarısında sözde Kıbrıs Hükûmeti kavramı yer aldığı gerekçesiyle - "hayır" oyu kullanmıştır. Konseyin diğer 14 üyesi "evet" oyu vermişlerdir. Türkiye karar tasarısına red oyu kullanmakla ilkelere dayalı geleneksel tutumumuza uygun hareket etmiştir. Türkiye Konseyde 14 Aralık 2009 ve 15 Haziran 2010 tarihlerinde de benzer içerikli karar tasarılarına aynı mülâhaza ve gerekçelerle olumsuz oy vermiştir.

BMnin Yerleşik Uygulamasından Ne Anlaşılmalıdır?

Bakanlığımızın açıklamasında, BMBGnün görev talimatının Konseydeki son uzatılmasında

yapılan uygulamanın kendisine aykırı olduğu ifade edilen yerleşik uygulama nedir, nasıldır?

BMnin uygulamasının iki veçhesi vardır:

Birinci veçhesi, BMBGnün görev süresini uzatmak için Güvenlik Konseyinin aldığı kararın içeriği bakımından uygulamadır.

İkinci veçhesi de, Konseyde karar alınmadan önce BMnin sahada ilgili taraflarla (parties concerned) yaptığı temas ve görüşmelere ve bunların resmen belgelenmesi için BM görevlilerinin gerçekleştirdikleri işlem ve eylemlere dair uygulamadır.

Sözkonusu temas ve görüşmeler, BM tarafından 1960da kurulan iki toplumlu Kıbrıs Cumhuriyetinin ve Hükûmetinin meşru zeminde varlığını sürdürdüğü varsayılarak Kıbrıstaki iki tarafla ve Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık ile Kıbrısta, BM Merkezinde ve/veya başkentlerde BMGSnin Adadaki temsilcisi, New Yorktaki memurları ve Güvenlik Konseyi Başkanı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Konseyin Uzatma Kararının İçeriği Bakımından Yerleşik Uygulama

BMBGnün 1964de Kıbrısta konuşlanmasından bu yana kabul edilen uzatma kararlarının, biri hariç, tamamında uzatma için Kıbrıs Hükûmetinin kabulü veya mutabakatı zikredilmiştir. Bu açıdan yerleşik uygulamada bir değişiklik yoktur.

Sadece BMBGnün görev süresinin ilk defa uzatıldığı (3 ay) 20 Haziran 1964 tarihli ve 192 sayılı Kararda Kıbrıs Hükûmeti kavramı yer almamıştır. Uzatma kararı BMGSnin Raporu not edilerek alınmıştır.

Bütün İlgili Tarafların Rızası Kararlarda İfade Ediliyor

1974 Kıbrıs Barış Harekâtımızın sonrasından KKTCnin ilânına kadar geçen yıllık dönemde uzatma kararlarının giriş paragraflarından birinde İlgili tarafların Genel Sekreterin BMBGnün görev süresinin 6 ay daha uzatılması yolundaki tavsiyesine uyduklarını not ederek ifadesine yer verilmiştir. [Noting the concurrence of the parties concerned in the recommendation by the Secretary-General that the Security Council should extend the stationing of the UNFICYP for a period of six months] Sonra gelen paragrafta da Kıbrıs Hükûmetinin mutabakatı vurgulanmış, not edilmiştir.[xv]

Böylece bütün ilgili tarafların rızası karara yansıtılmıştır.

Bunu sağlayan Türkiye olmuştur.

BMnin uygulamasında Türk tarafının görüşleri istikametinde değişikliğe yol açan BM Güvenlik Konseyinin toplantısında cereyan eden olayı burada özetle anlatmakta fayda görüyorum:

BMGS Kurt Waldheim BMnin Kıbrısta barışı koruma faaliyeti hakkındaki 6 Aralık 1974 tarihli Raporunda (S/11568) BMBGnün görev süresinin 6 ay uzatılmasını tavsiye etmiş ve ilgili taraflar bu tavsiyeye uyduklarını belirtmişlerdir demişti.

BM Güvenlik Konseyi BMBGnün görev süresini görüşmek üzere 13 Aralık 1974 tarihinde

toplandığı zaman Türkiye Daimî Temsilcisi Büyükelçi Osman Olcay ilk sözü almış ve BMGSne şu soruyu yöneltmiştir: Raporunuzun 81. Paragrafında kendileriyle danışma yaptığınızı ve BMBGnün Kıbrıstaki görevinin uzatılmasına rıza vermiş olduklarını bildirdiğiniz ilgili taraflar kimlerdir [Who are the parties concerned referred to in paragraph 81 of the report of the Secretary-General as having been consulted and having given their consent to the extension of the stationing of UNFICYP in Cyprus for a further period of six months?]

BMGS toplantıda şu cevabı vermiştir: Kıbrıs Özel Temsilcim vasıtasıyla o zaman Cumhurbaşkanı Vekili olan Bay Clerides ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Bay Denktaş ile istişare ettim ve Türkiye ve Yunanistan Hükûmetleriyle de danışma yaptım. [Through my Special Representative of Cyprus I consulted then Acting President, Mr. Clerides, and the Vice-President, Mr. Denktaş and I also consulted the Governments of Greece and Turkey.]

Büyükelçi Olcaydan sonra usul hakkında söz alan GKRY Temsilcisi Rossides yaptığı uzun konuşmada konu hakkında başlıca şunları öne sürmüştür: Kıbrıstaki BMBGnün kurulmasına dair 186 saylı Kararın 4 maddesinde BMBGnün Kıbrıs Hükûmetinin rızasıyla kurulmasını tavsiye etmiştir. Kararda başka herhangi bir Hükûmetin veya tarafın rızasından bahis yoktur. Sadece Kıbrıs Hükûmetinden söz eder ve her uzatma bu temelde yapılmış bulunmaktadır. [Resolution 186 (1964), established the United Nations Force in Cyprus and in its paragraph 4 recommended the creation, with the consent of the Government of Cyprus, of a United Nations -keeping Force in Cyprus. It does not refer to the consent of any other Government or any other party. It merely speaks of the Government of Cyprus, and on that basis every renewal of the mandate was made.]

Toplantıya Kıbrıs Türk tarafını temsilen Dışişleri Bakanı Vedat Çelik katılmıştır. Çelike Konseyin İç Tüzüğünün 39. Maddesi hükmüne göre söz verilmiştir. Vedat Çelik etraflı konuşmasında konu hakkında şunları belirtmiştir: Kendisine danışılmış bulunan Kıbrıs Türk toplumu lideri ve Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanı olan Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Bay Denktaş BMBGnün görev süresinin uzatılmasına ilişkin rızasını BMGSnin Kıbrıs Özel Temsilcisi Bay Luis Weckmann-Munuza bildirmiştir. [: The Vice-President of Cyprus, Mr. Denktaş, who is the leader of the Turkish Cypriot community and the President of the autonomous Turkish Cypriot administration, who has been consulted on the matter, has signified his consent through the Special Representative of the Secretary-General in Cyprus, Mr. Luis Weckmann- Munoz, for the extension of the mandate of UNFICYP.]

Yukarıdaki tespitler ışığında Konseyin uzatma kararının içeriğinde rızanın belirtilmesi bakımından yerleşik uygulama nedir sorusunu soracak olursak, cevabım şöyledir: Uzatma hakkındaki ilk karar hariç, bütün kararlarda Kıbrıs Hükûmeti kavramı kullanılmış ve uzatma için rızası (mutabakatı/kabulü) zikredilmiştir. 1974 – 1984 arasındaki 10 yıllık dönemindeki uzatma kararlarında ise ilgili tarafların (parties concerned) rızaları (mutabakatları) uzatma kararlarına yansıtılmıştır. Kararlarda öncelikle ilgili tarafların rızaları belirtilmiş, sonra gelen paragrafta Kıbrıs Hükûmetinin rızası kaydedilmiştir.

İlgili Taraflarla Sahada Yapılan Danışmalar ve Sonuçlarının Kayda Geçirilmesi Bakımından Yerleşik Uygulama

BMBGnün Kıbrısta konuşlandırılmasından sonra görev sürelerinin uzatılmasında Kıbrıs Türk tarafı (Kıbrıs Türk Toplumu, OKTY, KTFD, KKTC) ile fiilen danışma yapıldığını biliyorum. Buna dair kayıtlar BM kaynaklarında çeşitli formatlarda vardır. Bu kayıtların tamamını bu yazı çerçevesinde yansıtmamın imkânsızlığı ve hattâ lüzumsuzluğu karşında sadece dönemler itibariyle kaynaklardan bazı örnekler vermekle yetinmek istiyorum:

BMGSnin 12 Aralık 1964 tarihli ve S/6102 sayılı Raporu:

4 Mart 1964 tarihli ve 186 sayılı karar çerçevesindeki doğrudan ilgili bütün tarafların, yani, Kıbrıs Hükûmeti ile Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık Hükûmetlerinin Kuvvetin görev süresinin uzatılmasını istediğini tespit etmiş olarak, 6 aylık uzatma tavsiye ediyorum. [having ascertained that all parties directly concerned, in the context of the resolution 186 of 4 March 1964, that is the Government of Cyprus, and the Governments of Greece, Turkey and the United Kingdom, wish the Force to be extended, I recommend the prolongation of…]

BMGSnin 10 Haziran 1966 tarihli ve S/73550 sayılı Raporuna Ek 16 Haziran 1966 tarihli ve S/7359/Add.1 sayılı Belge:

10 Haziran 1966 tarihli Raporumda BMBGnün 6 ay daha devam etmesini tavsiye etmiştim. Bütün ilgili tarafların da bu uzatmayı istediğini öğrenmiş bulunuyorum. [In my report of 10 June 1966, I recommended the continuance of UNFICYP for a further period of six months. I now informed that all the parties concerned also wish this extension.]

BMGSnin 31 Mayıs 1979 tarihli ve S/13369 sayılı Raporuna Ek belge (15 Haziran 1979 tarihli ve S/13369/Add.1 sayılı):

31 Mayıs 1979 tarihli ☠☀□□□□□□□□ BMBGnün görev süresinin 6 ay daha uzatılmasını tavsiye etmiş ve bu konuda ilgili taraflarla olan danışmalarımı mümkün olan en kısa zamanda Konseye rapor edeceğimi bildirmiştim. Şimdi bütün ilgili tarafların önerilen uzatmaya mutabakatlarını belirttiklerini Konseyin bilgisine getiriyorum. [In my report of 31 May 1979 (S/13369, Para. 65) I recommended that the Security Council extend the stationing of the United Nations Peace-keeping Force in Cyprus for a further period of six months, and I indicated that I would report to the Council on my consultations with the parties concerned on this subject as soon as possible. I am now in a position to inform the Council that the parties concerned have signified their concurrence in the proposed extension.]

BMGSnin 31 Mayıs 1985 tarihli ve S/17227 saylı raporuna Ek belge (14 Haziran 1985 tarihli ve S/17227/Add.2 sayılı):

31 Mayıs 1985 tarihli raporumda (S/17227 para. 48) Kıbrıstaki BM Barış Gücünün görevinin 6 ay daha uzatılmasını tavsiye etmiş ve ilgili taraflarla konu hakkında yapacağım istişareleri mümkün olur olmaz Konseye rapor edeceğimi belirtmiştim. Kıbrıs Hükûmeti ile Yunanistan ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı teklif edilen uzatmaya

mutabakatını bildirmiş bulunmaktadır. Kıbrıs Türk toplumu gibi Türkiye Hükûmeti de S/17266 sayılı belgede yer alan karar tasarısının metnini kabul edecek durumda olmadığını ve tutumunu Güvenlik Konseyi toplantısında açıklayacağını belirtmiştir. [In my report of 31 May 1985 (S/17227 para. 48), I recommended that the Security Council extend the stationing of the United Nations Peace-keepinq Force in Cyprus for a further period of six months , and I indicated that I would report to the Council on my consultations with the parties concerned on the subject as soon as possible. I wish to inform the Council that the Government of Cyprus as well as the Governments of Greece and the United Kinqdom of Great Britain and Northern Ireland have indicated their concurrence in the proposed extension. The Government of Turkey has indicated, as has the Turkish Cypriot community, that jt is not in a position to accept the text of the draft resolution contained in document S/17266, but that its stand will be expounded at the meetinq of the Security Council.]

BMGSnin 8 Aralık 1997 tarihli ve S/1997/962 sayılı raporuna Ek Belge (23 Aralık 1997 tarihli ve S/1997/962/Add.1 sayılı):

8 Aralık 1997 tarihli raporumda (S/1997/962, para. 41) Kıbrıstaki BM Barış Gücünün görevinin 6 ay daha uzatılmasını tavsiye etmiş ve ilgili taraflarla konu hakkında yapacağım istişareleri Konseye rapor edeceğimi belirtmiştim. Kıbrıs Hükûmeti ile Yunanistan ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı teklif edilen uzatmaya mutabakatını bildirmiş bulunmaktadır. Türkiye Hükûmeti, Kıbrıs Türk tarafının BMBGnün görev süresi hakkındaki önceki Konsey toplantılarında açıklanmış olan pozisyonu ile mutabık olduğunu ve desteklediğini belirtmiştir. [In my report of 8 December 1997 (S/1997/962, para. 41), I recommended that the Security Council extend the mandate of the United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP) for a further period of six months, and I indicated that I would report to the Council on my consultations with the parties concerned on the matter. I wish to inform the Council that the Government of Cyprus as well as the Governments of Greece and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland have indicated their concurrence with the proposed extension. The Government of Turkey has indicated that it concurs with and supports the position of the Turkish Cypriot side, as expressed in previous meetings of the Security Council on the extension of the mandate of UNFICYP.]

BMGSnin 29 Kasım 1999 tarihli ve S/1999/1203 sayılı raporuna Ek Belge (15 Aralık 1999 tarihli ve S/1999/1203/Add.1 sayılı):

29 Kasım199 tarihli raporumun 22. paragrafında (S/1999/1203) Kıbrıstaki BM Barış Gücünün görevinin 6 ay daha uzatılmasını tavsiye etmiş ve ilgili taraflarla konu hakkında yapacağım istişareleri Konseye rapor edeceğimi belirtmiştim. Kıbrıs Hükûmeti ile Yunanistan ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı teklif edilen uzatmaya mutabakatını bildirmiş bulunmaktadır. Türkiye Hükûmeti, Kıbrıs Türk tarafının BMBGnün Adanın her iki yakasında iki tarafın rızasıyla çalışabileceği ve buna göre, Kıbrıs Türk makamlarının BMBGnün Kuzey Kıbrıstaki faaliyetinin yöntemlerini belirlemek üzere BMBGnün kendileriyle beraber çalışma yapmasını rica edeceği şeklindeki pozisyonu ile mutabık olduğunu ve desteklediğini belirtmiştir. [In paragraph 22 of my report of 29 November 1999 (S/1999/1203), I recommended that the Security Council extend the

mandate of the United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP) for a further period of six months and I indicated that I would report to the Council on my consultations with the parties concerned on the matter. I wish to inform the Council that the Government of Cyprus as well as the Governments of Greece and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland have indicated their concurrence with the proposed extension. The Government of Turkey has indicated that it concurs with and supports the position of the Turkish Cypriot party, namely that UNFICYP can operate on both sides of the island only on the basis of the consent of both parties and that the Turkish Cypriot authorities will accordingly request UNFICYP to work with them to develop modalities of UNFICYPs operations in northern Cyprus.]

BMGSnin 1 Aralık 2000 tarihli ve S/2000/1138 sayılı raporu, Para. 23 ve 1331 saylı Kararın alındığı Güvenlik Konseyinin 13 Aralık 2000 tarihli S/PV.4246 Salı Tutanağı:

Rapor: İlgili taraflarla uzatma hakkında istişare etmekteyim ve zamanı gelince bildireceğim. [I am consulting with the parties concerned about the extension and shall inform the Council in due course.]

Tutanak: Güvenlik Konseyinin Başkanı sıfatımla kendileriyle görüştüğüm tarafların temsilcileri Konseyin gündemindeki madde hakkındaki iyi bilinen pozisyonlarını muhafaza ettiklerini tarafıma teyit etmişlerdir. [I should like to inform the Council that, in my capacity as President of the Council, I have met with the representatives of the parties, who have confirmed to me that they maintain their well-known positions vis-à-vis the item on the Councils agenda.]

Türkiyenin ve Kıbrıs Türk Tarafının Güvenlik Konseyi Toplantılarına Katılmaları

BM üyesi olarak Güvenlik Konseyi toplantılarında konuşması mümkün olan Türkiye ile birlikte yanında 1964den sonra Kıbrıs Türk tarafı da (GKTY, OKTY, KTFD, KKTC) Güvenlik Konseyi toplantılarına katılarak konuşma yapma imkânına sahip olmuştur. Bu uygulamanın BM Güvenlik Konseyinin tutanaklarında çok sayıda örneği vardır. Bu yoldan da Kıbrıs Türk tarafı Kıbrıs sorununun özü ile beraber BMBG hakkındaki görüşlerini açıklama imkânı bulmuştur.

2001den Günümüze Kadar Uygulama

BMnin ilgili tarafların uzatma hakkındaki mutabakatlarını almak üzere yaptığı fiilî temas ve görüşmelere ve bunların bildirilmesi şekline ilişkin uygulama 2000 yılının sonuna kadar örneklerini yukarıda verdiğim şekillerde olmuştur. 2001 yılından itibaren BMGS BMnin Kıbrıstaki Barışı Koruma faaliyetlerine dair raporlarında sadece uzatma tavsiyesinde bulunmuş; bu konuda ilgili taraflarla yapacağı istişareler hakkında herhangi bir ifadeye yer vermemiştir. Bununla beraber, 2001 yılından itibaren de ilgili taraflarla uzatma hakkında danışma yapıldığı anlaşılmaktadır. Buna dair kayıtlar BM Güvenlik Konseyinin ilgili toplantısının tutanaklarında yer almaktadır. Yukarıda işaret ettiğim 13 Aralık 2000 tarihli toplantıdan itibaren her toplantının tutanağında Güvenlik Konseyi Başkanının klişe şekline gelmiş olan şu sözleri yer almaktadır:

Güvenlik Konseyinin Başkanı sıfatımla kendileriyle görüştüğüm tarafların temsilcileri

Konseyin gündemindeki madde hakkındaki iyi bilinen pozisyonlarını muhafaza ettiklerini tarafıma teyit etmişlerdir. [I should like to inform the Council that, in my capacity as President of the Council, I have met with the representatives of the parties, who have confirmed to me that they maintain their well-known positions vis-à-vis the item on the Councils agenda.]

Bu uygulamaya bakarak 2001den günümüze kadar geçen zaman zarfında Kıbrıs Türk tarafı ile de fiilen temas edildiğini ve uzatma hakkında danışmada bulunulmuş olduğunu varsayıyorum. BMnin 2001 yılından itibaren Kıbrıs Türk tarafıyla temas etmemiş olması halinde bu duruma KKTCnin ve Türkiyenin göz yummuş olabileceğine ihtimal vermiyorum.

Şu noktayı belki gereksiz de olsa yeniden vurgulamakta fayda görüyorum: KKTC olgusu karşısında belirlemiş olduğu siyasî ve diplomatik pozisyon sebebiyle BM ilgili taraflar kavramı çerçevesinde BMBGnün görev süresinin uzatılmasına ilişkin danışmalarda Kıbrıs Türk tarafını KKTC olarak değil, Kıbrıs Türk toplumu olarak muhatap alagelmiştir. Bilindiği üzere Kıbrıs müzakere sürecinin temelini de BMnin bu sakat anlayışı ve pozisyonu oluşturmaktadır. Esasen Kıbrıs Türk tarafı BM tarafından resmen KKTC olarak muhatap aldığı gün Kıbrıs sorunu gerçekçi bir çerçeve ve zeminde çözülmüş olacaktır.

BMBG Türk Tarafının Mutabakatı Olmadan Kıbrısta Görev Yapamaz

Türkiye ve KKTC BMBGne ilişkin uygulamalarda ilgili taraf olmanın kendilerine bahşettiği statünün ve bu çerçevede sahip oldukları yetki ve imkânların bilincinde hareket etmiştir. Türkiyenin BM Daimî Temsilciliğinde Kıbrıs işlerinden de sorumlu Müsteşar olarak 1978 Haziran ayında yaşadığım olayı paylaşmak istiyorum:

BMBGnün görev süresi 15 Haziran 1978 günü gece yarısı tamamlanıyordu. Güvenlik Konseyi görev süresini uzatmak için o gün akşam üstü toplanacaktı. İlgili taraflarla danışmalar sürüyordu. Daimî Temsilcimiz Büyükelçi İlter Türkmendi. KTFD Başkanı Rauf Denktaş da bu toplantı için New Yorka gelmişti. Uzatma için hazırlanan karar tasarısında konunun esası bakımından o günün şartlarında Rum tarafının tercih ettiği unsurların yer aldığını saptadık. Bu durumda, Denktaş, uzatma konusunda danışmaları yürüten muhataplarına karar taslağı esasa müteallik unsurlardan arındırılmadığı takdirde Hükümetine BMBGnün KTFD topraklarındaki faaliyetlerine izin verilmemesini tavsiye edeceğini söyledi. Büyükelçi Türkmen de danışmalarda Türkiyenin KTFDnin alacağı kararı destekleyeceğini ifade etti. BMGS bunun ciddi bir krize yol açması ihtimalinden söz etti. Konsey Başkanı Bolivya Daimî Temsilcisi toplantının başlamasını erteledi. Sekretarya BMBGnün görev süresinin hukuken gece yarısı 00:00da sona ermiş olacağını dikkate alarak BM binasındaki saatleri 23:55de durdurttu. Araya İngiltere Daimî Temsilcisi girdi. Bizi ikna çabalarını sürdürdü. Denktaş ve Türkmen geri adım atmadılar. Sabaha karşı 04:30 sularında karar taslağının içeriği bizim tercih ettiğimiz şekilde değiştirildi. Yöntemsel bir uzatma kararı halini aldı. Metni gördükten sonra Denktaş ve Türkmen uzatma için mutabakat bildirdiler. Konsey sabaha karşı 04:50de toplandı. 430 sayılı karar kabul edildi. Başkan konuşma için kimseye söz vermedi. Oturum çok kısa bir süre içinde kapatıldı. [xvi]

BMBG Adaya Geleli 55 Yıl Oldu, Ortada Çözüm Yok

Kıbrıs konusunun BM Güvenlik Konseyinin gündemine girmesinin ve BMBGnün Adada konuşlandırılmasının üzerinden 55 yıldan fazla bir sürenin geçmiş ve soruna henüz müzakereler yoluyla anlaşmaya dayanan bir çözüm şekli bulunamamış olması karşısında hâlâ BMGSnin raporlarında BMBGnün Adada sükûnetin idamesinde, toplumlararası işbirliğinin ve güvenin gelişmesinde ve müzakereler için müsait atmosferin yaratılmasında oynadığı önemli rolden bahsedilmesi, inandırıcı olmamaktadır.

Uluslararası Toplumda BMBGnün Faydasını Sorgulayanlar Var

Adadaki çözümsüzlüğün uzayıp gitmesi üzerine BMBGnün finansmanı için gönüllü katkılar giderek azalmış ve yetersiz kalmıştır. BMGSnin çeşitli çözüm girişimleri Rumlar tarafından sonuçsuz bırakılmıştır. Bu durum uluslararası toplumda BMBGnün Adadaki rolünün ve çözüm arayış sürecine olan katkısının sorgulanması eğilimini meydana getirmiştir. BMGS 1993 yılında, BMBGnün masraflarının gönüllü katkılarla karşılanamayan miktarının 1993 Haziran ayından itibaren BM Bütçesinden karşılanmasını teklif etmiştir. BM Güvenlik Konseyi bu teklifi onaylayan bir karar almıştır.

GKRY ve Yunanistan BMBGnün Masraflarını Ödüyor

BMBGnün Adadaki varlığının sorgulanmaya başlaması üzerine GKRY 1993de Barış Gücünün yıllık bütçesinin üçte birini karşılamayı taahhüt etmiştir. Yunanistan da yılda 6,5 milyon dolar vermeyi vadetmiştir

BMGSnin raporlarını esas alırsak Yunanistanın 1993den bu yana BMBGnün bütçesine yaptığı gönüllü katkı miktarının 150 milyon doları geçtiği söylenebilir. GKRYnin ise aynı dönemde 450 milyon dolar civarında gönüllü katkı yapmıştır.

BMBG Rumlar İçin Hükûmet Olma İddialarının Sembolü

Rumlar için, BMBGnün Adadaki varlığı ve taşıdığı mavi BM flâması, güneydeki yönetimin, yani sözde Kıbrıs Cumhuriyetinin Kıbrıs Türk halkını da temsil eden Hükûmeti olma iddialarını destekleyen gözle görülür parlak bir sembol mahiyeti taşımaktadır. Bu sembolün, Rumlar bakımından 16 Ağustos 1960da göndere çekilen Kıbrıs Cumhuriyeti bayrağından daha değerli ve anlamlı hale gelmiş olduğunu söylemek sanırım bir abartı teşkil etmez.

Bu sebeplerledir ki Rumlar ve Yunanistan BMBGnün Adada görevini sürdürmesini istemekte ve bunu sağlamak için de, 1993den itibaren azımsanmayacak bir meblâğı BMBGne transfer etmektedirler.

Sonuç

BMBG Adada iki taraf arasında karşılıklı güven ortamının yaratılmasında, sükûnetin ve çatışmasız bir ortamın sağlanmasında bu vakte kadar etkili olmuş değildir. Ada sathında sükûnet ortamı Türkiyenin 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtından sonra meydana gelmiş ve istikrar kazanarak günümüze kadar devam etmiştir. Bu benim kişisel iddiam değil,

BMGSnin raporları incelendiği zaman açık biçimde görülen bir olgudur.

Meselâ, BMGSnin 22 Haziran 1999 tarihli (S/1999/707, para. 6) raporunda uzun zamandan beri devam eden ihtilâfa ve devam eden gerginliklere rağmen son 25 yıldır çatışmaların yeniden başlamamış olması Kıbrıs için bir talihtir denilmektedir. [Cyprus is fortunate that, despite the long-running dispute and continuing tension, there has been no resumption of fighting between the two sides for the past 25 years.]

BMGSnin raporunun yayınlandığı 1999dan 25 yıl geriye gittiğimiz zaman gördüğümüz tarih 1974dür.

BMnin BMBGnün görev süresinin uzatılmasına ilişkin uygulamalarda KKTCni (Kıbrıs Türk tarafının) dışlayan tutumu karşısında sadece muğlâk açıklamalarla yetinilmeyip, BMBGnün Adadaki görevinin sonlandırılması, hiç olmazsa en azından KKTC topraklarındaki faaliyetinin engellenmesi yönünde Türkiyenin ve KKTCnin kararlı ve enerjik davranmasının zorunlu olduğunu düşünmekteyim.

[i] İngilizcesi UN Peacekeeping Force in Cyprus - UNFICYP

[ii] http://www.mfa.gov.tr/no_222_-kibras-taki-bmbg-nin-gorev-suresinin-uzatilmasi-hk.tr.mfa

[iii] https://mfa.gov.ct.tr/tr/bm-guvenlik-konseyi-tarafindan-onaylanan-bm-genel-sekreterinin-raporu-hk/

[iv] https://www.kktcb.org/tr/cumhurbaskanligi-sozcusu-baris-burcunun-aciklamasi-7111

[v] https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping

[vi] https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping

[vii] https://www.stimson.org/sites/default/files/file-attachments/UN-PeacekeepingAndHostStateConsent.pdf

[viii] https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/a4p-declaration-en.pdf

[ix] BM Güvenlik Konseyinin 21 Eylül 2018 tarihli S/RES/2436(2018) sayılı ve 13 Aralık 2018 tarihli S/RES/2447 (2018) sayılı Kararları.

[x] BM Güvenlik Konseyinin 4 Mart 1964 tarihli ve S/PV.1102 sayılı Tutanağı.

[xi] Örneğin bknz. BMGSnin 11 Haziran 1968 tarihli ve S/8622 sayılı dönemsel Raporu.

https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N68/132/86/pdf/N6813286.pdf?OpenElement

[xii] BMGSnin 31 Mayıs 1973 tarihli ve S/10940 sayılı Raporu, Para. 24.

[xiii] BMGSnin 11 Mart 1965 tarihli ve S/6228 sayılı Raporu.

[xiv] We have secured a resolution in the first phase of our struggle in the international field. Turkey cannot in future threaten intervention in Cyprus invoking the Treaty of Guarantee.

[xv] Örneğin Bknz. BM Güvenlik Konseyinin 15 Haziran 1983 tarihli ve S/RES/534(1983) tarihli Kararı.

[xvi] BM Güvenlik Konseyinin 16 Haziran 1978 tarihindeki 2080. Toplantısının Tutanağı, S/PV.2080

* Büyükelçi (E)

Fotoğraf: ensonhaber.com

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ULUÇEVİK, Tugay. 2026. "KIBRIS'TAKİ BM BARIŞ GÜCÜ'NÜN GÖREV SÜRESİNİN UZATILMASI 10.09.2019." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2019 / 59. Eylül 10. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/Blog/KIBRIS-TAKI-BM-BARIS-GUCU-NUN-GOREV-SURESININ-UZATILMASI-10-09-2019

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr

https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır